

Демко Михайло Юхимович

(1900-1980)

У 2008 році виповнюється 50 років від того часу, як кафедру оперативної хірургії та топографічної анатомії Дніпропетровського медичного інституту очолив Михайло Юхимович Демко, відомий вчений, хірург високої майстерності, людина яскравої долі. Михайло Юхимович Демко народився на початку буремного ХХ сторіччя 22 травня 1900 року в с. Рудне Володарського району Київської області в селянській сім'ї, в якій було ще п'ятеро дітей. Після закінчення у 1925 році Київського медичного інституту працював дільничним лікарем в с. Велико-Половецьке Київської області, згодом одночасно виконував обов'язки завідуючого районним відділом охорони здоров'я. Допитливість молодого лікаря, бажання вдосконалювати свої знання та любов до хірургії спонукали його у 1929 році вступити до клінічної ординатури при кафедрі факультетської хірургії Дніпропетровського медичного інституту, яку він закінчив у 1932 році. В цей час він паралельно працював на кафедрі оперативної хірургії та топографічної анатомії, якою керував професор В.В. Москаленко, талановитий вчений, учень професора В.М. Шевкуненка. З 1932 до 1935 року Михайло Юхимович завідував хірургічним відділенням та міською лікарнею м. Верхньодніпровськ. У 1936 році він перейшов на науково-педагогічну роботу до Дніпропетровського медичного інституту, де до 1941 року працював асистентом кафедри факультетської хірургії.

З перших днів Великої Вітчизняної війни Михайло Юхимович пішов на фронт, надаючи хірургічну допомогу в діючій армії. Працював воєнним лікарем другого рангу 365-го медсанбату 206 стрілкової дивізії. В боях за Київ під Борисполем попав у оточення. Майору медсанбату довелося змінити скальпель на гвинтівку і з боями виходити із оточення. Він був тяжко контужений, дві доби пролежав у степу. З великими труднощами, ідучи ночами, добрався до Дніпропетровська, який до того часу теж був

окупований. Тяжко хворий, вкрай виснажений Михайло Юхимович попав до обласної лікарні ім. Мечникова, де лікарі врятували його, поставили на ноги. Там він активно включився в роботу підпільної групи лікарні, якою керував головний лікар М.О. Бережний, і незабаром став хірургом та завідуючим хірургічним відділенням. Ризикуючи життям, разом з іншими підпільниками М.Ю. Демко рятував поранених і хворих співвітчизників. Лише утеч військовополонених з лікарні та переправлень їх до партизанських загонів було організовано півтисячі. Про мужність, моральність та хірургічну майстерність Михайла Юхимовича, свідчить неординарний випадок з його хірургічної діяльності за спогадами учасника Великої Вітчизняної війни заслуженого лікаря України В.І. Кривошеєва (сам Михайло Юхимович був дуже скромною людиною і рідко розповідав про свої героїчні вчинки, які вважав професійним обов'язком). Пізно ввечері до обласної лікарні привезли на підводі юнака в шоковому стані з тяжким пораненням серця, в нього стріляли фашисти під час облави. Умов для оперативної допомоги і проведення загального наркозу не було, але Михайло Юхимович зі строгістю сказав, що немає часу на роздуми, необхідно спасати людину. О десятій вечора в лікарні вимкнули світло. Михайло Юхимович вирішив оперувати при свічках, якими присвічував санітар. Оперували під місцевою анестезією. З'ясувалося, що куля пройшла через діафрагму. Порожнина перикарда була заповнена кров'ю. Стан пораненого швидко погіршувався. Після ліквідації тампонади серця, бризнув фонтан крові. Великими зусиллями Михайло Юхимович нащупав у серці канал від кулі, наклав на серце шви. Догоріли свічки, операцію закінчували при світлі запальнички. Поранений на операційному столі не приходив до свідомості, на щастя почало світати. Крові для переливання не було, та кров дав юнак санітар, який сам ледве тримався на ногах. Поранений юнак на прізвище Гриценко вижив і у 1943 році пішов воювати з фашистами, Михайла Юхимовича він вважав своїм другим батьком. Ця унікальна операція була виявленням великої людяності та високої

професійної кваліфікації. Після визволення Дніпропетровська М.Ю. Демко працював провідним хірургом та начальником хірургічного відділення евакогоспіталю № 6020.

Після закінчення війни Михайло Юхимович знову повернувся до науково-педагогічної діяльності. З 1946 року він став працювати асистентом кафедри оперативної хірургії та топографічної анатомії Дніпропетровського медичного інституту. Напружена хірургічна діяльність протягом війни надихала його на вдосконалення нових методів оперативних втручань, які можна було висвітлити у наукових дослідженнях та застосовувати на практиці. У 1947 році М.Ю. Демко захистив кандидатську дисертацію “Хірургічне лікування крипторхізму”, в 1958 році був обраний доцентом та завідуючим кафедрою оперативної хірургії та топографічної анатомії, якою керував до 1972 року. У 1964 році захистив докторську дисертацію “Про переміщення яєчка”. М.Ю. Демко запропонував нову теорію трансміграції яєчка, по-новому висвітлив механізм переміщення яєчка як результат нейроміогуморальних взаємовідношень, розробив диференційну діагностику істинного та несправжнього крипторхізму.

Професор М.Ю. Демко – автор більше 100 наукових праць, двох монографій, одного підручника. Передаючи свої знання учням, він створив школу фахівців, які узагальнювали його ідеї в наукових працях та дисертаціях. Під його керівництвом було захищено 5 докторських і 14 кандидатських дисертацій. Підвалини вивчення сечостатевої системи, закладені Михайлом Юхимовичем, стали головним напрямком роботи кафедри оперативної хірургії та топографічної анатомії. Наукові пошуки велися у напрямку вивчення закономірностей кровопостачання та іннервації органів і тканин, консервації тканин, використання одержаних даних у галузі відновлювальної хірургії. Його учнями були професори В.Л. Зотікова, П.Т. Сягайло, М.І. Бондар, В.І. Голуб, Е.Г. Топка. Е.Г. Топка під керівництвом професора М.Ю. Демка успішно захистила кандидатську і

докторську дисертацію, присвячені проблемам крипторхізму та кровопостачання яєчка, більше 20 років очолювала кафедру оперативної хірургії та топографічної анатомії, продовжуючи та примножуючи традиції, закладені її учителем, створила свою школу учнів і новий напрямок наукових досліджень, в якому працюють співробітники кафедри і що веде свій початок від школи В.М. Шевкуненка та М. Ю. Демка.

Значне місце в роботі професора М.Ю. Демка займали проблеми виховання у молодих учених та студентів любові до хірургічного фаху. Він був широко ерудованим фахівцем, мав енциклопедичні знання з методики і техніки хірургічних втручань та історії їх розробки, вражаючи колег і студентів обізнаністю в різних галузях хірургії. Професор Демко завжди був присутній на засіданнях студентського наукового гуртка кафедри, який збирав широку аудиторію. Маючи великий досвід, багато розповідав про переваги тих чи інших операцій, можливі ускладнення, шляхи їх запобігання та усунення. Незважаючи на негучний голос професора, студенти уважно, з цікавістю слухали його розповіді. Лекції М.Ю. Демка були змістовні та насичені інформацією. Ще в ті складні часи він пропагував українську мову, ним були написані методичні розробки практичних занять з оперативної хірургії та топографічної анатомії для студентів українською мовою. Від співробітників і студентів Михайло Юхимович вимагав кропіткої самовідданої праці і міцних знань. Багато часу присвятив створенню на кафедрі анатомічного музею, експериментальної операційної та гістологічної лабораторії.

М.Ю. Демко нагороджений медалями “За оборону Києва”, “За отвагу”, “За Победу над Германией”, “20 лет Победе в Великой Отечественной войне 1941-1945 гг.”, “Ветеран труда”, знаком “Отличник здравоохранения”.

Життя і діяльність професора Михайла Юхимовича Демка є одною з яскравих сторінок історії оперативної хірургії та топографічної анатомії.

Т.О. Квятковська